

Vítazné

MiRNiX

DiRNiX

povedky pre deti a nástročných

PERFEKT

MiRNiX DiRNiX

HLAVNÁ CENA

Vítězné

MiRNiX DiRNiX

povedky pre deti a nástročných

PERFEKT

Svetielka poviedok

Projekt *Poviedok pre deti a nástročných* za pätnásť rokov svojej existencie dokázal svoju životaschopnosť. Nielenže odkryl utajené žriedla tvorby mladých ľudí, ale rovnako načrel aj do príčinok uznávaných spisovateľov a vyzval ich do súboja s mladými čitateľmi, ktorí svoju čitateľskú priazeň nikomu nevnučujú, ale ani nerozdávajú len tak podľa mena alebo podľa rebríčka popularity. Všetci, ktorí našli odvahu prihlásiť svoje poviedky do tejto súťažnej hitparády, iste potvrdia, že v nej platí zvláštna spravodlivosť: porotcov súťaže – učiteľov, žiakov i študentov – zaujíma predovšetkým to, či súťažiacie poviedky dokážu osloviť mladého čitateľa a či majú dosť vitálnej energie hľadať témy a prostriedky ich stvárnenia, ktorými žije mládež v tomto čase a v tomto priestore.

Pätnásť poviedkových ročníkov stelesnených v zborníkoch, ktoré boli ovocím tejto spravodlivosti, nás presvedča, že existuje dosť široká základňa ľudí – od žiakov, študentov, učiteľov i bežných čitateľov –, ktorí sa o to pokúšajú a ktorým to vychádza. Či už sú odchovaní na slovenských ľudových rozprávkach, na Feldekoch, Šikuloch, Hevieroch, Uličianskych, alebo na Pánoch prsteňov, Pipi Dlhých pančuchách, Pinocchioch či Harry Potteroch, za najcennejšie vždy pokladajú prihovoríť sa neošúchaným jazykom, udrieť neposlušný kliniec po hlavičke tak, aby to nebolelo, ale držalo pokope a dalo sa o tom zaujímavo rozmýšľať. Lebo literatúra pre deti a mládež nie je o poučovaní a o výhodách staršieho veku. A nie je celkom ani o vychovávaní a moralizovaní. Je skôr o tvorení, o radosť z objavovania, o súzvuku myšlienok a citov, o otvorenej hre na lásku, pravdu a spravodlivosť. O otváraní sa iným, i keď

to niekedy pripadá ako riadená samovražda. Tento projekt spojil takýchto ľudí – ako autorov, porotcov aj čitateľov.

Zdá sa, že porotcovia tejto súťaže nosia v hlave presvedčenie, že literatúra pre mladých by mala byť povinným čítaním pre dospelých. Zabudli by pri nej na svoju dôležitosť a zistili by, že niektoré veci nie sú až také dôležité, ako sa na prvý pohľad zdajú, a, naopak, že iné veci, na ktoré povznesene kašľú, sú prinajmenej také dôležité ako sám život a rozhodujú o terajšom i budúcom šťastí detí, mladých ľudí i nenapraviteľne dospelých. Základnou vlastnosťou poviedok vybraných z doterajších štrnástich uverejnených zborníkov je práve to: tá schopnosť „nasvietiť“ veci tak, aby sa stali viditeľnými pre všetkých, ktorí si zaslúžia vidieť ich v pravom svetle. Lebo sú aj takí, ktorých nič neosvieti a zostanú slepí, akoby im uškodilo práve svetlo. Z ich zaslepanej ulity ich nevytrhne ani humor, ani radosť, ani tragika, ani nič. Čo už s takými? Tí možno budú, ako vždy, nad týmito poviedkami ohŕňať nosom.

Takže aspoň v mene tých, ktorým poviedky v štrnástich zborníkoch – ako aj tu uverejnená víťazná poviedka 15. ročníka – priniesli aspoň trochu svetla, sa treba poďakovať vydavateľstvu Perfekt za vynikajúcu príležitosť, ktorú tento výnimočný projekt priniesol všetkým, čo v literatúre pre mládež nevidia len možnosť seba prezentácie a náhradu za nenaplnené ambície.

Alexander Halvoník

2005

Jana Bodnárová

Psy

9

2007

Vladimír Hanuliak

Anjelik vo vysokej tráve

26

2009

Maroš Andrejčík

Izba snov

44

2011

Peter Karpinský

Adela, neopováž sa!

70

2006

Gabriela Majtaníková

Imidž je nanič

16

2008

Gabriela Futová

Trapoška

35

2010

Peter Gibey

Všetky pekné baby sú blondínky

60

2012

Katarína Fil'ová

Ako si vychovať brata

76

Viera Babaríková

Skejtácke tenisky

83

Katarína Mikolášová

Ovečky v čerešňovom sade

90

Marta Hlušíková

My nie sme žiadne céčka

99

Gabriela Magalová

Srdce šachovej dámy

108

Elena Eleková

Keď budem mať pubertu

116

Slavomíra Kotrádyová

Hu!

125

Dominika Madro

Kapitán Spomienka

134

Jana Bodnárová

Psy

Môj denník

(Kto tento zošit ukradne, tomu nech ruka odpadne!!!)

Pondelok:

Prvý deň v novej škole. Zas aby som si zapamätával nové mená. Spolužiakov aj učiteľov. Ich tváre a hlasy. Jeden chalan cez prestávku ustavične napodoboval akýsi stroj. Hlas mu hrčal, ako keď nejaká zbijačka rozbíja starú cestu. Drrrrrrmmmm alebo také čosi. Trhalo to uši. Pani učiteľka mu dohovárala, ale on neprestával s tým svojím drrrrrrmmmm. Niektoré hlasy od samého začiatku nevedia nič dobré. Nevieť prečo, ale treba sa ich hneď báť. Veď potom ten s hlasom zbijačky aj kričal na celý školský dvor: „Môj otec je mafián, viete?! Nikto v tejto škole si na mňa netrúfne!“

Utorok:

Dnes som neodviedol Adelku do triedy. Moja sestra sa vo veľkej mestskej škole stratila. Nevedela nájsť tú svoju 1. A. Sedela pri kliečkach s topánkami a kabátmi, až kým ju tam skrčenú ako húseničku nenašiel riaditeľ školy. Zobral ju za ruku a odviedol do

triedy. Na všeličo sa vypytoval. Adelka mu povedala, že dnes sa budú učiť písať písmenko A. Ten riaditeľ je taký starý, že vyzerá ako storočná korytnačka. Ale má milý hlas. Mojej sestre povedal, že učiť sa písať a čítať písmená je veľký zázrak. Adelka tomu nerozumie. Ani ja, hoci si napínam mozog. Zázraky robí napríklad Copperfield alebo taký Harry Potter. Ale nie písmená ako blchy. Pospájané do viet.

Štvrtok:

Včera, v stredu, sa nám stratila Sidónia. Nebola zvyknutá na panelákový byt. Možno vypadla z balkóna. Z dediny, kde sme bývali predtým, sme si do mesta mohli zobrať iba mačku Sidóniu. Vlčiaka Ara dala mama susedom. Kačky a sliepky zarezala a ošklbala. Teraz čakajú v mrazáku. Ale my s Adelkou ich veru ješť nebudeme. Nech mama hoci aj kričí! Nebudem ješť kačky a sliepky, ktorých hlasy som vedel tak dobre napodobiť! Vždy mi odpovedali na moje kotkotkot alebo kvakkvák, kvak. Adelka plače za Sidóniou. Bola to taká biela mačka s hrdzavými flakmi na chrbte. Adelka má presne také hrdzavé vlasy. A pehy po tvári. Mama hovorí, že má líca posypané zlatým práškom. Ale v škole ju určite začnú prezývať Hrdzaňa. Som zvedavý, aké meno dajú mne. Čaptoš. Krivá noha. Krivák. Ale nech! Veď môj otec im všetko vráti, až príde domov.

Sobota:

Dnes som musel ísť pomáhať mame do obchodu. Druhá predavačka si vzala voľno. Vraj sa jej zapálili žily na nohách či čo. To moju mamu zasa ustavične bolí chrbát. Pol dňa som ukladal do regálov škatuľky s rybami, mäsové konzervy a balíčky s čipsami.

Mama ma pochválila, že všetko vyzerá ako vo vojenskej izbe. Pekne vyrovnané. Fľaše zo skladu mi vláčiť nedovolila. Urobila to ona. Zato večer som jej musel alpou natierať kríže. Adelka jej natierala krk. Mamu ten chrbát bolieva tak veľmi, že niekedy tajne plače. Aj ja dakedy tajne plačem. Ale keď plačú dospelí, je to ešte horšie. Ozaj, sused zhora nám dnes doniesol Sidóniu. Mňaukala za výťahom. Možno naozaj vypadla z balkóna. Potom vbehla do vchodu a trielila na najvyššie poschodie. Mačky vraj majú sedem životov. Škoda, že ľudia nie sú ako mačky. Možno v ďalšom živote by som už nemal chorú nohu.

Pondelok:

Adelka dnes prišla zo školy urevaná. Už je to tu. Chalan-zbijačka jej povedal, že má líca poffkané kávou. Že také špinavé dievčisko

treba umyť. Pekne vydrhnúť drôtenou kefou. Adelka bola určite vyplašená ako zajac. Bránila sa, že to nie sú frkance od kávy. Že sú to jej vlastné pehy. Sľúbil som Adelke, že zbijačku nabudúce zmlátim. Dobre však viem, že mi neverí. Keď toto tajne píšem, cez pootvorené dvere vidím do maminej izby. Spí natiahnutá na chrbte. Sidónia jej leží na bruchu, skrútená do kľbka. Aj na mňa si niekedy tak ľahne. Vtedy hreje ako slniečko.

Utorok:

Tušil som to! Začal s Adelkou a dnes pokračoval so mnou. „Hej, Kripel, ty sa mi nepleť do cesty! Nekaz tu vzduch a nezavadzaj!“ povedal mi na školskom dvore chalan-zbijačka. Hoci on skočil pred mňa. Moje meno na tejto škole teda určite bude Kripel. Celého ma rozpumpovala horúčava. Ako keby som mohol za to, aký som sa narodil! Že mám jednu nohu kratšiu a tenkú ako zápalka. Ohol som hlavu ako osol. Pretože som somár! Som slabinger, čo nevie obrániť ani seba, ani sestru. Len moja mama mi hovorí, že som správny chlapec. Že som jej opora. Ako stĺp. Moja mama je proste moja mama.

Sobota:

Mama vraví, že si príliš vymýšlam. O otcovi povedala, že to bol iba taký ľahkomyselník. A že je nám lepšie, keď je preč. Nič viac. Ale ja si myslím, že môj otec je námorník. Námorníci sú takí tvrdí, ostrí chlapi. Majú tajomstvá. I môj otec má tajomstvo, prečo je tak dlho preč. Možno sa ich loď práve plaví okolo Islandu. Pri Islande je more krásne tyrkysové. Kde-tu z neho trčia skaliská. Ako prízraky. Lodivod musí byť ostrážitý ako leopard. Alebo sú to odtrhnuté ľadovce? Iba málanko trčia z vody. No ich spodky môžu

byť pre loď strašne nebezpečné. Ako pre Titanic. Chcel by som raz ísť na Island. Alebo do Grónska. To musí byť krásny svet!

Nedeľa:

V tomto meste je toho toľko! A toľko zasa nie je! Napríklad mi chýba náš sad. Každú nedeľu som sa vydriapal do nízkych korún jabloní alebo hrušiek. Sedel som na konároch medzi lístím. Napodoboval hlasy vtáčikov. Alebo som púšťal na zem sliny. Sedel len tak. Pozeral som cez plot do sveta. Do diaľky. Či sa náhodou v zákrute cesty neobjaví môj otec. V tomto meste úplne zabudnem napodobovať hlasy drozdov, vrabcov a lastovičiek.

Utorok:

Chalan-zbijačka dnes vymyslel hru na poľovačku. Chalani sa rozdelili na dve skupiny. Akože na dve svorky psov. Najprv mala jedna svorka naháňať druhú. Potom zbijačka navrhol, aby naháňali mňa. „To bude väčšia sranda. Kripel je tiež taký pes. No iba taká zdochlina!“ smial sa. „Alebo ho budeme naháňať ako zajaca. Dáme ti náskok, Kripel. A utekaj odušu! Radím ti dobre. Lebo keď ťa chytíme, budeme ťa hrýzť. Ako naozajstné psy naozajstného zajaca.“

Všetci začali vrčať a štekať ako na povel. Srdce mi buchotalo v hrdle, keď som začal utekať. Počul som divý štekot a vrčanie psov. Potom ich smiech. Určite som vyzeral smiešne. Úplne trápne. Ako som bežal. Veď ja môžem iba tak nadsakovať. „Hop, hop, hop!“ kričali. „Drrrrrrmmmm!“ zreval zbijačka a vtedy začali všetci utekať za mnou. „Otec!“ Hej, to som zakričal. Akoby som tým zvolaním mohol privolať otca z diaľky. Aspoň na chvíľočku. Na okamih. Aby zastavil svorky psov. Čiernych, s krvavými očami. Veď mi už dychčali